

הלכות סבה סימן תרלה

סבת גוים, נשים, *בהמה, כותמים, (ג) רועים, (ד) קנצים, (ה) ברנגין, שומרי שדות;
 *אבל סבה שנעשית מאליה פסולה, לפי שלא נעשית לצל. לפיכך החוטט בגדיש ועשהו סבה
 אינה סבה, שהרי לא עמד גדיש זה לצל (ומה שעושה אחר-כך הרי עשהו (ו) ולא מן העשוי (מורה).
 גלפיכך אם עשה בתחלה קשטון שם הגדיש (ו) חלל טפח במשך שבועה לשם סבה (ז) (ח) *וחטט
 בה אחר-כך והשלימה לעשרה, *בשרה, שהרי נעשית סכך שלה לצל. ואם הגדיש גדול ולא
 הניח אלא חלל טפח במשך שבועה ושוב הקק בה הרבה ועשה בה סבה גדולה, אינה פשרה כלה
 על-ידי משך שבועה שהניח תחלה. *ואם הקק משני צדדים ארבע אמות יותר על השבועה, אף
 השבועה פסולה, דכך פסול פוסל מן הצד הארבע אמות: הגה (ט) ואין לעשות הסכך (ז) (ג) קדם
 שנעשה (י) הדפנות, ואם עשה (ז) (יא) טפח סמוך לסכך, מתר לסכך קדם שנעשה שאר הדפנות, כמו בחוטט
 בגדיש (הנחת מימיני ביה): *

* (פרוש, שומר
 קצ"ו) ב משנה שם
 ט"ו ג מסתא וכן
 הווא שם ד סור בשם
 אבי העזרי (* וצ"ע
 בסוף סימן תרלג
 הכנה שפ"טו (שם)

באר היטב

כמבאר בסימן תרלו: (ז) וחסטט. בין מלמעלה בין מלמטה, ביי ואחרונים:
 (ג) קדם. ואפלו בדיעבד פסול, ט"ו ולבוש ונדאבדן, דלא כפ"ח: (ז) טפח.
 רחב בארץ כל הסכה ותמן עליו הסכך ואחר-כך גמר המחצות, ט"ו:

משנה ברורה

ואפלו הכי סבתן כשרה, ואפלו אם הוי שמי ריעותות, כגון שהיו
 רועים נכרים, נס"פ סבתן כשרה נאחרונים: (ג) רועים. שעשו
 סכה בשדה לישב בתוכה מפני השרב, ושומרים צאנב:
 (ד) קנצים. שומרי קציעות השטות בשדה ליבש: (ה) ברנגין.
 שומרי העיר. וכלן ישראליים הם, אכן סבתן לא לשם חג נעשית:
 (ו) ולא מן העשוי. שהסכך הוא (ו) מאליו, ואינו נוגע בו
 לעשות שום מעשה, אלא פותח אמת מדפנותיו ונכנס לעמקו
 ונוטל העמרים ומשליף, והפכה נעשית מאליה: (ז) חלל טפח
 במשך שבועה וכו'. השעם, דכיון (ט) שהניח חלל טפח במשך
 שבועה על שבועה שהוא עשור סכה, שם סכך עליו, וכל טפח
 מקרי אהל, והשחטט אחר-כך אין זה נעשית הסכך אלא תקון
 הדפנות, והדפנות לא אמרין מעשה ולא מן העשוי, והוי כסכה
 שאינה גבוהה צדדה וקק בה להשלימה לעשרה דכשר:
 (ח) וחסטט בה וכו'. בין (ט) שהיתה מתחלה החלל טפח בלבה
 ימארתו טפח עד הארץ היה מלא עמרים, וחסטט בה מלמעלה
 למטה עד שעשה חלל עשרה טפחים, ובין שהיתה (ו) חללה
 טפח למטה סמוך לארץ וממנה עד למעלה בגבה היה מלא
 עמרים, וחסטט מלמטה למעלה עד שנעשה חלל גבוה צדדה
 טפחים, בכל גווי כשרה: (ט) ואין לעשות הסכך קדם וכו'.
 דכצ"נ בשעה שהוא עושה הסכך והיה נעשה לשם צל דהני
 אהל, וכל שאין מחצות אלא גג לחוד אין קרוי אהל⁶, ואם נעשה
 אחר-כך המחצות הרי 'ולא מן העשוי': (י) הדפנות. ובדיעבד
 אם עשה קדם, (יא) הפ"ח מכשיר, והרבה (יג) אחרונים חולקין
 עליו ודעתם דאף בדיעבד פסול: (יא) טפח. רחב (יג) בארץ כל
 הסכה⁶, ותמן עליו הסכך ואחר-כך גמר המחצות, דהני פחוטט
 בגדיש ומוסיף על האהל שהיה מעקרא, וכל שנש מחצה טפח
 מקרי אהל ושם סכה על הסכך:

שערי תשובה

[ג] קדם. עכ"ט. ועין כ"ו שכתב שהעקר כהב"ח, דמסתין לחר
 לכחלה כמלתא דתרא שאינה בשום פוסק אלא בהגמ"י ובש"ע לא
 הוז"ר כ"ו, ובשכנ"ג כתב שג"כ דעתו כהב"ח ועין בא"ר:

באור הלכה

הפכה [כ"ח ושא"א]: * בהמה. ואם מוטל שם אשפה המסרית, וכל-שכן אם
 עשוי לפעמים לפנות שם לאדם, אין להכשיר אותו המקום לסבה ועין לעיל
 בסימן פג בבאר הגולה דבור המתחיל 'והוא': * אבל סבה שנעשית
 מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל⁷ וכו', שהרי לא עמד גדיש זה
 לצל. לכאורה לשון זה דחוק מאד, דאפלו אם פנתו בעת עשיית הגדיש
 לחטט אחר-כך ושיאר הסכך שלמעלה לצל, גם-כן פסול. שהרי מכל מקום
 לא נגע בסכך, אלא תקק בה בדפנות והסכך נעשית מאליו, וכמו שפרש רש"י
 בנ"ך יא וזה לשונו: והכי נמי פשטה ולא מן העשוי, כגון החוטט בגדיש
 לעשות לו סכה, שהסכך היה מאליו ואינו נוגע בו לעשות שום מעשה, אלא
 פותח אמת מדפנותיו ונכנס לעמקו ונוטל העמרים ומשליף והפכה נעשית
 מאליה וכו'. וכן טשטע פכבוש שכתב: אבל אם אינה עשויה אלא לצניעות
 בעלמא ולא לצלה, או שעשויה לצל ולא עשה מעשה בסכך אלא שעשה
 הרפנות והעשה הסכך מאליו, פסולה. ולכאורה היה אפשר לומר דכבר
 הרמב"ם (שהעתיק מהספר לשונו) פדעח בעל המאור שכתב בסיומן דף יב
 שאם העלה מתחלה העמרים בגדיש לשם סכה שחטט לו בגדיש, כשרה, אבל
 מכל הפוסקים לא משמע כן, דאפלו אם עשה לשם צל כענין דר"ג שנעשה
 חלל טפח במשך שבועה, וכן מוכח גמי קצת משה שפ"ס: לפיכך וכו' חל
 טפח במשך שבועה לשם סכה. ועל-פ"ן נראה לענין דעמי לשב קצת דכנתו
 רק לאפוקי דאם עשה בתחלה חלל טפח במשך שבועה לשם סכה, וזה הרי
 נעשית סכך שלה לצל, וכמו שפ"ס אחר-כך: * וחסטט בה אחר-כך
 והשלימה וכו'. לכאורה פשוט דהא אינו צריך לעשות לשם סכה, דשם סכה
 חייל עלה על-ידי טפח זה, וכמו שכתבו הפוסקים דשם אהל חל על סבת, וכן
 במב"ם וכל הפוסקים לא התירו צריך לעשות לשם צל אלא בשעת
 הראשון דעל-ידיה חייל עלה לשם סכה, וכן מוכח ברא"ש בהנ"א, אבל מה
 נעשה דבר"ף איחא וחסטט לשם סכה: וצריך עיין גדול: * כשרה. ואפלו
 לדעת המחמירין באין המטר: וכול לירד. מתר בזה, דלא אסרו סדבונן באין
 המטר וכול לירד אלא כשיש לו דמיון לבית, מה שאין כן בגדיש דאין לו
 דמיון לבית ככל [ט"ו]. וצ"ע האליה רבה דפ"ר בה שפ"ט מקצתו בענין
 שהיא הנשמים יכולין לירד: * ואם תקק משני צדדים ארבע אמות וכו'.
 לצ"נ סכך-פסול לא בעינן שהיו ארבע אמות משני צדדין ואפלו מצד אחד
 פוסל, דלצ"ל בסימן תרלב סעיף א, וכן לא נזכר לוטר דכנתו שיצטרף בו
 אמות מצד זה ובי אמות מצד זה, וכנ"ל שם, וכן מוכח בפסקי הרא"ש שכתב

סכס: אם יש ארבע אמות ממשך שבועה הראשונים עד הפתל, אפלו שבועה הראשונים פסול. וכן משמע בלבוש. אכן באה"ט יש לתרץ בכשיטות. דטאי טעמא
 ט"ו בארבע אמות מצד אחר לפסלו, משום דעל-ידיה לא נשאר לסכה שהיה לה מתחלה ג' דפנות כי אם ב' דפנות, ועל-פ"ן בענינו יש לאשכחיה לפעמים
 צדדין תקיק משני צדדים לפסלו, כגון ששט שחטט בגדיש מן הצד ארבע אמות נעשה חלל, עמד בצד זה ופנה העמרים מן הגדיש במקום שהיה חלל טפח
 ועשהו גבה צדדה טפחים בשטח שלש דפנות סביבותיו, ובאין זה בגדאי לא יוכל הארבע אמות לפסלו. דהא לו הוי דבארבע אמות לא נזכר לוטר דפ"ן אקמה
 וחסרה דפ"ן אהל, על-פ"ל קנים ישאר עוד ג' דפנות, ועל-פ"ן ציר המתבר ג' שבועה תקיקת ארבע אמות משני הצדדין, ואם-כן לא ישאר להפכה פי אם שמי דפנות:

שיעור הציור

(1) רש"י ב"ר יא, ודעה לומר שאפלו כגון בנטילתו העמרים שישיאר הסכך לשם צל בס"פ לא מהני, אהרי דכעצם הסכך לא נעשה שום מעשה [כ"מ
 מייב"א וש"פ]: (2) פוסקים: (3) מנך-אברתם וש"א: (4) דאף דכזה לימא לכך החלל הראשון עתה כלל, וסכך שנעשה השמא הנה אמינא ויש פנה
 משום מעשה ולא מן העשוי, קא משמע לן דאפלו הכי כשר. דאמרין דמתחלה היה כל מה שלמעלה שם סכך אלא דהשפא קליש לה ועושהו דק
 [פוסקים]: (5) ותעתיקו השני-קנסת-הגדולה, והבגדי-יוסף מצדד גס"פ כמותו: (6) לבוש ט"ו ואלה רבה בשם ספר אמרכל והבגדי-ישע: (7) ט"ו:

הַלְבוּת סִימָן תְּרֵלָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

אין קרוי אהל⁶, ואם יעשה אחר־ךָ המַחצות הני יללא מן הַעֲשׂוּיָה⁶.

5 אמנם, לגבי איסור עשיית אהל בשבת, כתב לעיל (סי' שטו ס"ק ב, טו ו-כ) שאם מניח גג לשם אהל כדי להגן על מה שתחתיו או כדי שיהיה ראוי להשתמש מתחתיו, נחשב הדבר כעשיית אהל אף אם אין מחיצות מתחתיו, ואסור להניחו בשבת, וכן העירו הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' ו) והגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ח דבר הלכה אות טז), שלענין טומאה נחשב כאהל כל מקום שיש בו גג, אף אם אין מתחתיו מחיצות.

6 ואם נפלו מחיצות הסוכה לאחר שהונח הסכך על גביהן, כתב בשו"ת רב פעלים (אורח ח"א סי' לד) שמותר להחזיר בלא להגביה את הסכך מעל הסוכה, ואין זה נחשב כסכך קודם לדפנות, שכן שנעשו הדפנות בתחילה כדון, אין הסוכה נפסלת כשנפלו והחזיר, וכן כתב הדף החיים (ס"ק יח), והרצ"פ פראנק (מקראי קודש סוכות ח"א סי' יא) כתב שנחלקו הפוסקים בדבר, ובשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' נו) כתב שאם החליף את המחיצות במחיצות אחרות, אין הסוכה פסולה מחמת שהסכך קדם למחיצות השניות, ובפרט שאין פשוט שההלכה כלבוש והט"ז שפסלו כשקדם הסכך לדפנות, כיון שמסברא נראה כבי"ח.

אכן, אם נפלו המחיצות לפני בניית החג, כתבו בשו"ת רב פעלים (שם) ובמקראי קודש (שם) שצריך להסיר את הסכך ולהחזירו רק לאחר שהעמיד את המחיצות, מפני שאין הסוכה נחשבת כעשויה עד שחל עליה שם סוכה בבניית החג.

ולענין תריס או רלת המשמשים כדופן השלישית בסוכה, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם פ"ז ס"ט"ז) שמועילה סגירתם להבשיר את הסוכה אף שסוגרם לאחר שהסכך כבר עשוי, וכן דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב עמ' רסא, שלמי תודה סוכות סי' לב אות א) ונראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרל ס"ק טד) אם מותר לעשות כן אף בשבת ויום טוב, ובשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' קמו) כתב, שאם הם לא היו סגורים בשעת הסיבוב, אין הוא מיקל לסכך עליהם לכתחילה, אף שמסברא נראה שיש להקל אף בזה, אך אם היו התריסים סגורים ומשמשים כמחיצות בשעת הנחת הסיבוב, יש הרבה צדדים להקל ומותר לפותחם ולסגורם אחר כך.

ואף אם התחיל לסכך את הסוכה מאמצעה, והיה הסכך ללא דפנות עד שהניח את הסכך גם בסמוך אליהן, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדורת סי' נו אות ו) שאין חשש בכך שהסכך הועיל לסוכה לפני שהועילו הדפנות, מפני שרגילים לעשות אהל בדרך כזו, והפסול של סכך הקודם לדפנות אינו אלא משום שנעשתה הסוכה שלא בדרך עשיית אהל [נראה חוט שני סוכות עמ' רא-רב].

[משנ"ב ס"ק י]

יְדַעְתָּם דְּאֵף בְּדִיעְבְּד פְּסוּלָה⁷.

7 ולגבי מי שסיבב על גבי מבוי שיש לו לחי ברוח השלישית, כתב השו"ע לעיל (סי' תרל ט"ז) שהסוכה בשרה רק בשבת שבתוך החג, וכבר העיר על כך בשו"ת עמודי אור (סי' לט) שכן שהסכך הונח קודם השבת והדפנות אינן מתכשרות אלא בשבת, נמצא שהסכך קודם לדפנות, ומוכח שאין הסוכה נפסלת בכך. ותירץ הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' ו) שאם בנה שתי מחיצות משני הצדדים ועל גביהם הניח את הסכך, אין חיסרון בכך שהניח את הסכך לפני שבנה את הדופן השלישית, כיון שמבואר בשו"ע לעיל

(סי' שטו סי' ו-ז) ובמשנ"ב שם (ס"ק כב) שגג עם שתי מחיצות נחשב כאהל, והחיסרון כשהסכך קודם לדפנות הוא רק מצד שבשעת הנחת הסכך לא נעשה אהל. אכן העיר, שלפי הגר"א [המבואר בהע' הבאה] אין להניח את הסכך עד לאחר שנעשו שלש מחיצות [וראה מה שכתבנו שם]. והגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ח דבר הלכה אות טו) תירץ, שכיון שהסוכה במבוי אינה מחוסרת עשייה, שהרי משלמה עשייתה, ותהיה כשרה בשבת בצורה בה נעשתה [בלא הוספת דפנות אחר כך], נחשב הדבר כיתעשה ולא כימן העשוי, וכעין זה כתב הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב שם), וכן תירץ בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' נו), שכיון שעמד לחי לפני שסיבב, והוא נחשב קצת כדופן מפני שייחשב כדופן בשבת, די בכך להחשיב את הסוכה כאילו קדמו דפנותיה לסכך.

[משנ"ב ס"ק יא]

כְּאֵיךְ כָּל הַסִּפָּה⁸.

8 ומספר המחיצות שצריך שיקדמו לסכך, כתב הבכורי יעקב (ס"ק ח) שצריך שיעמדו שלש מחיצות לפני שמניח את הסכך, וכן משמע בביתאור הגר"א (ד"ה ואין), וכן מבואר בשו"ת עמודי אור (סי' לט), וכן במקור חיים (הגהות וקצת ביאורים על המגניני ארץ, על המגניא סי' תרלב ס"ק א) ובערך לחם (כאן, ונרפס בשולי גליון השו"ע הוצאת מכון ירושלים), מאידך, הפמ"ג (משב"ז ס"ק ה) הסתפק שמוא די בכך שתעמוד מחיצה אחת באורך שבעה טפחים, או על כל פנים באורך כל הסוכה, קודם הנחת הסכך [נראה א"א סי' תרל ס"ק יט שכתב שבהעמדת אדם כדופן יש חיסרון של סכך קודם לדפנות, אף ששתי הדפנות האחרות לכאורה כבר עשויות, ובשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' נו, וח"ח סי' קמו) כתב שכן מתבאר מדברי הט"ז (ס"ק ה), שדי בכך שתעמוד מחיצה אחת גבוהה עשרה טפחים לפני הסיבוב, והוסיף, שראוי לסמוך להקל בזה למעשה, כיון שבין כך יתכן שההלכה כבי"ח.

ומה שכתב הרמ"א שצריך שהטפח של המחיצה יהיה סמוך לסכך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ח דבר הלכה אות טז) והגר"צ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רא) שאף אם הטפח נמצא בריחוק פחות משלשה טפחים מהסכך, נחשב הוא כסמוך לסכך, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (סוכה כהלכתה הוספות ותקונים לעמ' 67) שאף אם הטפח נמצא על הארץ, ואינו סמוך לסכך כלל, הסוכה כשרה.

[ביה"ל ד"ה אבול]

אָזְלָה סָפָה שְׁנַעֲשִׂית מְאֵלֶיךָ כְּסִתְּהָ לְפִי שְׂלֵא נַעֲשִׂית לְעַלְמֵי⁹.

9 וכן אם נפל סכך על הסוכה על ידי רוח, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' ק אות א) שהסוכה פסולה, כיון שהסכך לא הונח לשם צל [וראה שו"ת חלקת יואב ח"א אורח סי' ח בהע"פ, והוסיף, שאף אם הונח לשם צל אלא שהעיפה אותו הרוח עד שהתגלתה הסוכה לגמרי ושוב החזירתו למקומה, הסוכה פסולה מחמת שהסיבוב השני לא נעשה לשם צל. וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ה אות לד) שכיון שבשעה שהיה באויר נפסלה הסוכה, נפסל הסכך עד שיחזור ויניחנו לשם צל.

ואם לא עף הסכך הצידה, אלא רק התרומם באויר על גבי הסוכה וחזר ונח במקומו, כתב בשו"ת שבת הלוי (שם) שכשרה היא, כיון שגם כשהיה באויר לא הופקע מלהיחשב כסכך, וכעין דין 'חבות רמ"י המבואר בשו"ע לעיל (סי' תרלא ס"ה), ואם נשארה קצת מהמחצלת במקומה, צידד בשו"ת שבת הלוי (שם) שהחלק שעף ברוח לא הופקע מלהיחשב כסכך, מחמת מקצת הסכך שנשארו במקומו, ולמעשה לא הכריע בדבר.

